

İLKOKUL ÖĞRENCİ VE VELİLERİNİN PERSPEKTİFİNDEN COVID-19 SALGINI SÜRESİNCE UZAKTAN EĞİTİM

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Züleyha ERTAN KANTOS¹, Aslı YURTTAŞ², Murat TAŞDAN³, Zuhâl TOPCU⁴

1 Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, zuliseran@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3372-4967.

2 Arş. Gör., Kafkas Üniversitesi, Dede Korkut Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, asliorcan@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0188-9887.

3 Prof. Dr., Kafkas Üniversitesi, Dede Korkut Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, murattasdan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8675-6068.

4 Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, ztopcu06@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4617-2716.

Geliş Tarihi: 04.09.2020 Kabul Tarihi: 04.05.2021 DOI: 10.37669/milliegitim.790341

Öz: Araştırmanın temel amacı Covid-19 salgını süresince ilkokullarda yürütülen uzaktan eğitime ilişkin ilkokul öğrencilerinin ve velilerinin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımının bir türü olan betimleyici fenomenoloji desene göre tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Covid-19 salgını süresince 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Ankara'nın Mamak ve Çankaya ilçelerinden MEB'e bağlı ilkokullarda eğitim-öğretime devam eden ilkokul öğrencileri ve bu öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Yapılan analizde akademik öğrenme ortamının uzaktan eğitime uygunluğu, uzaktan eğitim sürecinde yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri, uzaktan eğitim süresince destek ve iletişim, uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi temalarından oluşmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre a) Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin akademik öğrenme ortamının uygun olduğu, velilerin internete erişimlerinin olduğu fakat sınırlı internet kotalarının olduğuna ulaşılmıştır. b) Öğrencilerin yarısının bilgisayarlarının olmadığı fakat katılımcıların tamamının akıllı telefonlarının bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. c) Öğrencilerin uzaktan eğitimde zamanlarının büyük bölümünü ekran önünde geçirmelerine rağmen EBA TV izlemedikleri sonucuna ulaşılmıştır. d) Ayrıca EBA'dan faydalanmanın yetersiz olduğuna ulaşılmıştır. e) Öğretmenlerin canlı ders yaptıkları fakat öğrencilerin ancak yarısının canlı derslere katıldığı bilgisine ulaşılmıştır. f) Hem veliler hem de öğrenciler yüz yüze eğitimi uzaktan eğitime tercih etmektedirler. Bu araştırma ilkokullara hazırlanan uzaktan eğitim süreçlerinin önündeki engelleri ve boşlukları görünür kılabilir.

Anahtar Kelimeler: uzaktan eğitim, veli, öğrenci, Covid-19 salgını

DISTANCE EDUCATION FROM THE PERSPECTIVE OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS AND THEIR PARENTS DURING COVID-19 PANDEMIC

Abstract:

The main purpose of this research is to reveal the opinions of the elementary school students and their parents about the distance education, during Covid-19 pandemic. This research designed according to the descriptive phenomenological design, which is a type of qualitative study. The study group of this research consists of parents and elementary school students who continue their education in elementary schools in 2019 and 2020 year. These students were chosen from the schools that are in Mamak and Çankaya districts of Ankara province and these schools are bounded to the Turkey's Ministry of Education. Conducted analysis created these themes: suitability of distance education to academic learning, education events during the distance education process, support and communication during distance education, evaluation of distance education process. According to the results of the research, it is found that a) students' academic learning environment is suitable and all parents have an access to internet connection but it is limited. b) Half of the students don't have a computer yet all of them have smart phones. c) Although students spend most of their time in front of screen, it is found out that they do not watch EBA TV. d) it is seen that students do not benefit from EBA enough. e) It is also seen that teachers carry out their duties on doing live lessons yet students are not attending them. f) Both parents and students prefer face-to-face learning instead of distant education. This research can reveal the gaps and obstacles about distance education in elementary schools.

Keywords: distance learning, student, parent, Covid-19 pandemic

Giriş

Covid-19 salgının başlaması ile birlikte virüsün yayılım hızı tüm dünyada okullarda eğitimin yavaşlamasına, örgün eğitime belirli sürelerde ara verilmesine ve eğitimde yeni arayışların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Covid-19 salgını, ekonomi, politika ve güvenlik alanlarında olduğu gibi eğitimde de bir numaralı gündem olmuştur.

Covid-19 salgını endüstri 4.0 ile yaşamın her alanına giren dijitalleşmenin etkisiyle uzaktan eğitim ve öğretimi daha da ön plana çıkarmıştır. Covid-19 ile eğitim hayatımızda önemli yer alan uzaktan eğitim aslında 19. yüzyılın sonlarına doğru gider (Moore ve Kearsley 1996; Patterson 1996; Cannell 1999; Akt., Ascough, 2002). 19. yüzyıldan itibaren dünyada çeşitli şekillerde uzaktan eğitim yapılmaktadır (Ascough,

2002). Uzaktan eğitim denilince daha çok aklımıza dijital eğitim gelmekle birlikte televizyon, radyo vb. iletişim araçları da uzaktan eğitimde kullanılmıştır. İlkokulda öğrenciler için temel uzaktan öğrenme araçları televizyon, radyo ve çevrimiçi videolardır. Öğretmenler; öğrencileriyle kısa mesaj, sosyal medya üzerinden iletişim kurma eğitimindedir (World Bank, 2020). Uzaktan eğitimin üstünlükleri ile birlikte sınırlılıkları da bulunmaktadır. Uzaktan eğitimin esnek ve ulaşılabilir olması üstünlükleri arasında yer alırken, uzaktan eğitimin gerekli araç ve teknolojiye sahip olunmadan gerçekleşmeyeceği de en büyük sınırlılıkları arasında yer almaktadır (Ascough, 2002). Uzaktan eğitimde ebeveynlere yüz yüze eğitimden daha fazla görev düşmektedir. Özellikle, ebeveynler kimi zaman bir öğretmen rolünü üstlenmektedir (Smith, Burdette, Cheatham, ve Harvey, 2016). Bu nedenle de uzaktan eğitimde öğrencilerin eğitimden tam anlamıyla yarar sağlamaları tamamıyla olmasa da çoğunlukla ebeveyn ilgisine ve bilgisine bağlıdır. Özellikle de öğrencinin yaşı küçükse ebeveynin eğitime karşı ilgisinin olması uzaktan eğitimin başarısını daha fazla etkilemektedir.

Bundan yaklaşık elli yıl önce yükseköğretime erişimi genişletmek için açık üniversiteler uzaktan eğitim yoluyla eğitime başlamış ve bu durum eğitimde fırsat eşitliği için de fırsat olarak görülmüştür. Ancak uzaktan eğitim sürecine aceleyle geçen okullarda öğrencilerin derse devamı konusunda, anne babaların çocukların eğitime erişimini sağlayacak ev ortamının sağlaması için özel çaba sunmaları gerekmektedir. Bu süreçte ebeveynlerin kendi iş ve gelecek kaygılarıyla birlikte çocuklarına bu ortamı sunmaları maddi ve manevi olarak daha da zor olmaktadır. Ekonomik düzeyi zayıf olan ailelerde uzaktan eğitime erişim için gerekli donanım ve bağlantının sağlanması sorunu ekonomik düzeyi iyi olan ailelere göre daha fazla sorun olabilmektedir (Daniel, 2020).

Covid-19 salgın süreci öğrenciler ve veliler için endişeli zamanlardır. Hayatın ne zaman normale döneceği de belirsizliğini sürdürmekle beraber kaygıyı da beraberinde getirmektedir.

Okulların yeni durumda öğretimi sürdürmek, gerekli değişiklikleri yapmak ve öğrencilerin bu süreçte eğitimlerinin aksamaması için gerekli tedbirleri almak konusunda öğrencilere ve velilerine gerekli güvenceleri sağlamaları gerekmektedir. Okullar bu süreçte Covid-19 sebebiyle yaptıkları değişiklikler konusunda öğrencileri ve velileri hızlı ve etkili biçimde bilgilendirmelidirler. Öğretmenler ve okul rehber öğretmenlerinin öğrencilerin bu süreçte kaynaklara erişim ve yaşadıkları duygusal ve psikolojik zorlukları aşmaları için gerekli desteği sunmaları gerekmektedir (Daniel, 2020).

Mamun, Chandrima ve Griffiths (2020) tarafından Bangladeş'te yapılan bir araştırmada düşük ve orta gelirli ülkelerde hükümetlerin çevrimiçi eğitimi zorunlu hale getirirken dikkatli olmaları gerektiği ifade edilmiştir. Düşük ve orta sınıf ailelerinin çocuklarının büyük ekranları ve yüksek hızı olan internet ile çevrimiçi eğitime dâhil olmaları zordur. Dünya çapında büyük bir ekonomik krizin de etkisiyle ebeveynler

psikolojik sorunlar yaşayabilecek ve öğrenciler bu desteklerden mahrum kalabileceklerdir. Bu olumsuzluklar öğrencilerin psikolojik düzeylerine olumsuz etki edecektir. Ayrıca bu süreçte sürekli aynı evin içerisinde yaşamak durumunda kalan ebeveyn ve çocuklar arasında iletişim problemlerinin yaşanması da kaçınılmaz hale gelmektedir. İş hayatını eve taşıyan ebeveyn aynı zamanda çocuğunun eğitimine de zaman ayırmak durumundadır (Wu, Xu, Yao, Zhang, Guo, Fan ve Chen, 2020).

Covid-19 süresince ailelere rehberlik etmesi için OECD tarafından hazırlanan rehberde; okullar, öğretmenler ve ebeveynlerin mobil telefonları var ise her öğrenci ile iletişime geçmesi gerektiği belirtilmiştir. Öğretmen ve ebeveynlerin tam zamanlı olarak işbirliğini teşvik eden yöntemler oluşturmasını teşvik eden yöntemler sağlamaları gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca okulların öğrencilerin ve velilerin eğitim programı hedefleri ve stratejileri hakkında daha fazla bilgi sahibi olması için programla ilgili etkinlik ve ek kaynaklar sağlayan bir Web sitesi oluşturabilecekleri belirtilmiştir (Reimers ve Schleicher, 2020).

Covid-19 salgınının toplumu ve eğitimi çok hızlı etkilediğini gösteren bulgulardan birisi de konuyla ilgili yapılan çalışmaların çokluğu ve çeşitliliğidir. Alanyazın incelendiğinde Covid-19 ve eğitimi konu alan çalışmaların çokça olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır; Daniel, 2020; Mamun, Chandrima ve Griffiths, 2020; Wu, Xu, Yao, Zhang, Guo, Fan ve Chen, 2020; Reimers ve Schleicher, 2020; World Bank, 2020; Azevedo, Hasan, Goldemberg, Iqbal ve Geven, 2020; Çakın ve Akyavuz, 2020; Pınar ve Dönel Akgül, 2020; Sarı ve Sarı, 2020; Yılmaz, Mutlu ve Doğanay, 2020; Demir Öztürk, Kuru ve Yıldız, 2020; Usta ve Gökcan, 2020; Almanthari, Maulina ve Bruce 2020.

Daniel, (2020); Mamun, Chandrima ve Griffiths, (2020) tarafından yapılan araştırmalarda çevrimiçi eğitimde alt ve orta gelirli ailelerin eğitimde erişimde zorluklar yaşadıkları, Azevedo vd. (2020) eğitim seviyesi yüksek olan ebeveynlerin uzaktan eğitimde çocuğunun eğitimine daha fazla zaman ayırdığı, Almanthari, Maulina ve Bruce (2020) yaptığı araştırmada ise, ortaokul seviyesindeki öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeyi kullanmada yetersiz oldukları sonuçlarına ulaşmışlardır. Wu vd. (2020) tarafından yapılan araştırmada aileler içinde iletişim sorunları yaşandığı, Reimers ve Schleicher (2020) okulların ve velilerin iletişimi sağlamaları için farklı yöntem ve teknikler kullanması gerektiğine vurgu yapmakta, Çakın ve Akyavuz'un (2020) ise, öğretmenlerin ve velilerin iletişim sorunu yaşadıkları belirtmektedir. World Bank (2020), raporunda öğretmenlerin uzaktan eğitimde sosyal medyayı kullandıkları, Pınar ve Akgül, (2020) tarafından yapılan araştırmada süreç nedeniyle öğrencilerin uzaktan eğitimi faydalı buldukları, Yılmaz vd. (2020) velilerin uzaktan eğitimi istemedikleri, Demir, Öztürk, Kuru ve Yıldız'ın, (2020) yaptıkları araştırmada ise, velilerin okulun önemini anladıkları sonuçlarına ulaşmıştır. Usta ve Gökcan, (2020) tarafından yapılan araştırmada çocukların sosyal izolasyondan çok etkilendikleri, Demirbaş ve Koçak'ın, (2020) yaptıkları araştırmada ebeveynlerin salgın sürecinde çocuklarıyla birlikte evde olmaktan

dolayı güvende hissettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Yukarıda verilen araştırmalarda da belirtildiği gibi bu süreçte uzaktan eğitim, acil öğrenme aracı olarak kullanılabilir. Yaşadığımız salgının ne kadar süreceği ya da başka salgınlarla karşılaşp karşılaşmayacağımız konusunda çıkarım yapmak zor görünmektedir. Okulların ne zaman ve nasıl açılacağı konusunda yaşanan belirsizlik, uzaktan eğitim sürecini etkili bir şekilde kullanmanın gerekliliğini göstermektedir. Bunun için zaktan eğitimi nasıl geliştireceğimiz hususunda eğitim paydaşlarından öğrenci ve velilerin algılarının ortaya çıkarılması önemlidir. Bu nedenlerden dolayı ilkokul öğrencilerinin ve velilerinin uzaktan eğitimle ilgili düşüncelerinin araştırılmasına karar verilmiştir.

Bu araştırmada Covid-19 salgını süresince Millî Eğitim Bakanlığı ve öğretmenler tarafından sürdürülen uzaktan eğitime ilişkin ilkokul öğrencilerinin ve velilerinin görüşlerine odaklanılmaktadır. Bu araştırmadan elde edilen bulgular ışığında, bu çalışmanın uzaktan eğitim sürecinde ilkokullarda karşılaşılan sorunların nedeninin ve kaynağının belirlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı Covid-19 salgını süresince ilkokullarda yürütülen uzaktan eğitime ilişkin ilkokul öğrencilerinin ve velilerinin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu temel amaca aşağıdaki sorularla ulaşılmaya çalışılmıştır.

- 1) Uzaktan eğitim süresince öğrencilerin ihtiyaç duyduğu akademik öğrenme ortamının uygunluğuna ilişkin öğrenci ve velilerin görüşleri nasıldır?
- 2) Uzaktan eğitim sürecinde gerçekleştirilen eğitim-öğretim faaliyetlerine ilişkin öğrenci ve velilerin görüşleri nasıldır?
- 3) Uzaktan eğitim sürecince öğrencilerin ihtiyaç duydukları destek ve iletişim nasıldır?
- 4) İlkokul öğrencileri ve velileri uzaktan eğitim sürecini nasıl değerlendirmektedir?

Yöntem

Araştırmanın modeli

Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımının bir türü olan betimleyici fenomenolojik desene göre tasarlanmıştır. Fenomenolojik yaklaşım, araştırmacılara farkında oldukları ancak tam olarak anlamlandıramadıkları fenomenleri daha derinlemesine inceleme imkânı sunar (Patton; 2002; Creswell, 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Betimleyici fenomenolojik desende ana amaç, insanların algı ve deneyimlerini betimlemektir (Saban ve Ersoy, 2016, 59). Bu araştırma Covid-19 salgını süresince (Millî Eğitim Bakanlığı tarafından EBA [Eğitim Bilişim Ağı], WhatsApp, Zoom, Microsoft Teams gibi sosyal-bilişim ağları üzerinden Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokullarda sürdürülen uzaktan eğitime ilişkin ilkokul öğrenci ve velilerinin algı ile deneyimlerini okulların bağlamına ve Türkiye koşullarına uygun olarak derinlemesine incelemek üzere tasarlanmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubunu Covid-19 salgını süresince 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Ankara'nın Mamak ve Çankaya bölgelerinden MEB'e bağlı ilkokullarda eğitim-öğretime devam eden ilkokul öğrencileri ve bu öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Araştırmada hangi öğrenci ve velilerle görüşme yapılacağına amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik ve ölçüt örneklem yöntemine göre karar verilmiştir. Buna göre görüşme yapılacak kişilerin 2019-2020 bahar döneminde Covid-19 süresince uzaktan eğitime dahil olmuş ve en az 3 ay boyunca uzaktan eğitim sistemine eşzamanlı ya da eş zamansız katılmış ilkokul 1. ve 4. sınıf öğrencileri ile bu öğrencilerin velilerinden oluşması esas alınarak belirlenmiştir. Bu ölçütlere göre belirlenen araştırmanın çalışma grubuna ait özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Değişken	f	%
Velinin Cinsiyeti		
Kadın	15	65,2
Erkek	8	34,8
Öğrencinin Cinsiyeti		
Kız	9	29,1
Erkek	14	60,9
Velinin Eğitim Düzeyi		
İlkokul	7	30,4
Lise	11	47,8
Lisans	5	21,8
Velinin Yaşı		
30-40	14	60,9
41-50	9	29,1
Ailenin Sosyal Yardım Alma Durumu		
Almıyor	22	95,7
Alıyor	1	4,3
Aile Bireylerinin Çalışma Durumu		
Yalnızca Anne Çalışıyor	4	17,3
Yalnızca Baba Çalışıyor	14	60,9
Anne ve Baba Çalışıyor	5	21,8
Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi		
Düşük	7	30,4

Orta	14	60,9
Yüksek	2	8,7
Ailenin Kaç Kişiden Oluştığı		
3	2	8,7
4	15	65,2
5	4	17,3
6	2	8,7
Öğrencinin Okul Türü		
Devlet Okulu	19	82,7
Özel Okul	4	17,3
TOPLAM	23	100

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ilinin Mamak ve Çankaya ilçelerinde öğrenim gören 23 İlkokul öğrencisi ve 23 öğrenci velisi oluşturmaktadır. Çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler Tablo1de verilmiştir. Buna göre, öğrenci çalışma%29.1'i kadından (f=9), %60,9'i erkektir (f=14). Veli çalışma grubunun %65.2'i kadından (f=15), %34.8'i erkektir (f=11). Çalışma grubunun öğrenim düzeyleri incelediğinde %21.8'i lisans (f=5); %47.8'si lise(f=11), %30.4,'ü (f=7) ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Çalışma grubunun %60.90'ı (f=14); 30-40 yaş; %29,1'i (f=9) 41-50 yaş aralığında yer almaktadır. Çalışma grubunun %95,7'si aile sosyal yardım almadığı (f=22), %4,3'ünün ise (f=1) sosyal yardım aldığı görülmektedir. Çalışma grubunun %17,3' ü(f=4) aile bireylerinden yalnızca anne çalışıyor, %60,9'u (f=14) aile bireylerinden yalnızca baba çalışıyor, %21,8'i (f=5) aile bireylerinden ana ve babanın çalıştığı görülmektedir. Çalışma grubunun%30.4'ü (f=7) düşük sosyo-ekonomik düzeyde, %60.9'ü (f=14) orta sosyo-ekonomik düzeyde %8.7'si (f=2) yüksek sosyo-ekonomik düzeyde oldukları görülmektedir. Çalışma grubunun %8,7'si (f=12) üç kişilik aileden oluşmakta, %65,2'si (f=15) dört kişilik aileden oluşmakta, %17,3'ü (f=4) beş kişilik aileden oluşmakta, %8,7'si (f=2) altı kişilik aileden oluşmaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin %82,7'si (f=19) devlet okuluna, %17,3'ü (f=4) özel okulda eğitim görmektedir. Bu bilgiler göz önüne alınarak maksimum çeşitlilik örnekleme için ihtiyaç duyulan çeşitliliğe ulaşıldığı varsayılmıştır.

Veri toplama aracı ve verilerin toplanma süresi

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formundan öğrencilerin görüşlerinin belirlenmesi için "İlkokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Deneyimleri: Öğrenci Formu" ve velilerin görüşlerinin belirlenmesi için "İlkokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Deneyimleri: Veli Formu" kullanılmıştır.

Yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmadan önce araştırmacılar tarafından alanyazın taraması yapılmış ve görüşme formunda yer alması düşünülen sorular araştırmacılar tarafından belirlenmiştir. Hazırlanan görüşme formu eğitim bilimleri alanında uzman iki araştırmacı ve bir ölçme değerlendirme uzmanına sunulmuş ve gerekli dönütler alındıktan sonra, soruların anlaşılabilirliğini kontrol etmek için bir dilbilimciye kontrol ettirilmiştir. Hazırlanan form uygulanmadan önce 2 ilkokul öğrencisine ve 2 ilkokulda öğrencisi olan veliye uygulanmış ve soruların açık ve anlaşılabilir olup olmadığının son kontrolü yapılmıştır. Tüm bu değerlendirmelerden sonra herhangi değişikliğe ihtiyaç olmadığı görülmüştür.

Veri toplama araçlarının son hali üzerinden etik kurul uygulama izni alınmış ve veri toplama aracı uygulanmadan önce katılımcılara gerekli bilgilendirmeler yapılmış, kişisel onayları alınmıştır ve katılımın gönüllülük esasına dayandığı ifade edilmiştir. Görüşme soruları velilere E-Posta, WhatsApp ve Zoom aracılığıyla veya yüz yüze ulaştırılmış ve velilerin yazılı cevapları yine aynı yollarla geri toplanmıştır. Öğrenciler görüşme sorularına telefon üzerinden cevaplar vermiş ve öğrenci cevapları kayıt altına alınmıştır. Araştırma verileri 21-30 Temmuz 2020 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırma, salgın döneminde yapıldığından katılımcılarla yapılan görüşmelerin tamamı yüz yüze yapılamamıştır. Katılımcıların jest ve mimiklerinin görülmemesi bu araştırmanın sınırlılığı olarak görülebilir.

Verilerin analizi ve yorumlanması

Yapılandırılmış veli görüşme formu ile katılımcılardan elde edilen veriler araştırmacılar tarafından bilgisayar ortamına aktarılarak görüşme metinleri elde edilmiştir. Araştırmacılar tarafından kayıt altına alınan öğrenci görüşmeleri, iki araştırmacı tarafından çözümlenmiş ve yazılı metne dönüştürülmüştür. Görüşme metinleri içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Yapılan analizde; akademik öğrenme ortamının uzaktan eğitime uygunluğu (ev ortamının uzaktan eğitime uygunluğu, uzaktan eğitim materyallerine erişim, çocuğun gün içerisinde gerçekleştirdiği aktiviteler), uzaktan eğitim sürecinde yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri (EBA kullanımı, EBA TV'den faydalanma ve dersleri izleme sıklığı, canlı dersler, ödevler), uzaktan eğitim sürecince destek ve iletişim (öğretmen-öğrenci iletişimi, öğrenci desteği ve destek alanları), Uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi (uzaktan eğitimin zor tarafları, uzaktan eğitimin güzel tarafları, uzaktan eğitim veya yüz yüze eğitim tercihi) olmak üzere dört ana tema ve alt temalar ortaya konmuştur. Bu temalara ilişkin bulguların sunumunda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiş ve bu görüşler katılımcıların açıklamalarına dayalı olarak yorumlanmıştır.

Görüşme metinleri analiz edilirken parantezleme, fenomenolojik redüksiyon, imgesel çeşitleme ile anlam ve özlerin sentezlenmesi olmak üzere dört basamak takip edilmiştir (Giorgi, 2009; akt., Yılmaz ve Şahin, 2016). Araştırmada verilerin analizi sürecinde kullanılması önerilen şu adımlar izlenmiştir: (i) isimlendirme/etiketleme, (ii)

tasnif etme (eleme ve arıtma), (iii) yeniden organize etme ve derleme ve kategori geliştirme ve (iv) geçerlik ve güvenilirliği sağlama adımları (Saban, Koçbeker ve Saban, 2007). Araştırmada önce benzerlik ve farklı olan ifadeler bir araya getirilerek temalar ve temaları oluşturan alt temalar oluşturulmuş, tema ve alt temaların kendi aralarındaki ilişkisi ile her temanın diğerleriyle ilişkisi kontrol edilerek bütünlük, dolayısıyla iç geçerlik sağlanmaya çalışılmıştır. Tema ve alt temaların belirlenmesinde eğitim bilimleri alanda çalışan iki araştırmacının da görüşlerine başvurulmuş ve araştırmacının güvenilirliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Verilerin analizinde görüşlerine başvuru alan velilere (V1, V2, V3...), öğrencilere ise (Ö1, Ö2, Ö3...) şeklinde kod numarası verilmiştir. Bulgular frekans değerleriyle ortaya konulmuştur. Bulgular yorum yapılmadan doğrudan alıntılar yoluyla verilmiştir bu noktada iç güvenilirliğin sağlanması amaçlanmıştır.

Araştırmada inandırıcılık kapsamında araştırma verileri uzman incelemesine sunulmuştur. Görüşmelerin yazılı ve sesli kayıtları yedeklenmiş ve ayrı bir veri deposunda arşivlenmiştir. Dış geçerlik [aktarılabirlik] kapsamında araştırma katılımcıları özellikle Covid-19 salgını süresince uzaktan eğitimi kullanan öğretmen velilerinden seçilmiştir. Araştırmada güvenilirlik için araştırma verilerinin ve analiz sürecinin sonucunda elde edilen temalar uzman görüşü ve alanyazın bulguları ile karşılaştırılmıştır. Velilerin görüşme sorularına verdiği yanıtlar araştırmacılar tarafından kodlandıktan sonra bir kod anahtarı oluşturulmuş ve alanda uzman iki akademisyen her görüşme formu için görüşme kod anahtarını doldurmuş böylece kodlayıcılar arasındaki tutarlılık hesaplanmıştır. Kodlayıcılar tarafından “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” olan kodlar belirlenmiştir. Yapılan kodlamaların güvenilirlik hesaplamasında Miles ve Huberman’ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü $Uzlaşma\ Yüzdesi = \frac{Görüş\ Birliği}{(Görüş\ Birliği + Görüş\ Ayrılığı)} * 100$ kullanılmıştır. İç tutarlılığı sağlamak için her bir tema için kodlayıcılar arası uzlaşma yüzdesinin en az %70 olması beklenir (Miles ve Huberman, 1994; Patton, 2002).

Araştırmanın başka araştırmalarla test edilebilmesi için gerekli açıklamalar ayrıntılarıyla yapılmaya çalışılarak dış güvenilirlik sağlanmıştır. Araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracının hazırlanması, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi ve yapılmış farklı çalışmalarla karşılaştırmalar yapılması gibi araştırmadaki tüm süreçler detaylarıyla açıklanarak da dış geçerlik sağlanmıştır. Araştırmada “geçerlik ve güvenilirliği” sağlama aşamasında çalışmada elde edilen veriler hiçbir yorum katılmaksızın detaylı bir biçimde sunulmaya çalışılmıştır (Creswell, 1998; Merriam, 1998; Miles ve Huberman, 1994).

Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilerin ve velilerin görüşlerini temel alan dört ana tema ve alt temalar aşağıda verilmiştir:

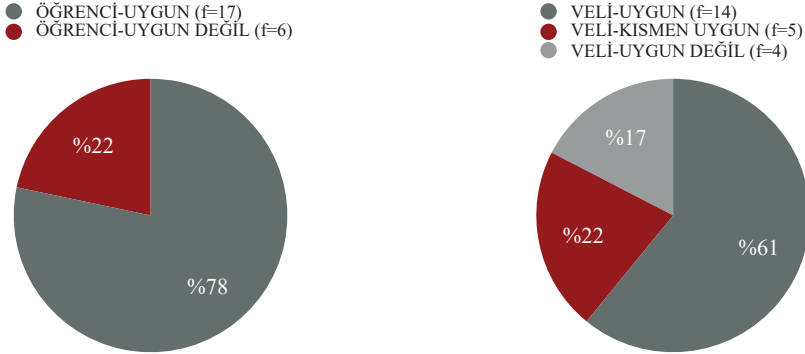
- A. Akademik öğrenme ortamının uzaktan eğitime uygunluğu (ev ortamının uzaktan eğitime uygunluğu, uzaktan eğitim materyallerine erişim, çocuğun gün içerisinde gerçekleştirdiği aktiviteler)

- B. Uzaktan eğitim sürecinde yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri (EBA kullanımı, EBA TV'den faydalanma ve dersleri izleme sıklığı, canlı dersler, ödevler)
- C. Uzaktan eğitim sürecince destek ve iletişim (öğretmen-öğrenci iletişimi, öğrenci desteği ve destek alanları)
- D. Uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi (uzaktan eğitimin zor tarafları, uzaktan eğitimin güzel tarafları, uzaktan eğitim veya yüz yüze eğitim tercihi)

A) Akademik öğrenme ortamının uzaktan eğitime uygunluğu temasına ilişkin bulgular

Bu bölümde akademik öğrenme ortamının uzaktan eğitime uygunluğu temasına yönelik öğrenci ve velilerin ev ortamının uzaktan eğitime uygunluğuna ilişkin görüşlerine, uzaktan eğitim materyallerine erişim durumlarına, çocuğun gün içerisinde gerçekleştirdiği aktivitelerle yönelik görüşleri açıklanmaktadır:

A.1) Ev ortamının uzaktan eğitime uygunluğu: Ev ortamının uzaktan eğitim için uygun olup olmadığına ilişkin yöneltilen soruya öğrenci ve velilerin verdikleri yanıtlar Grafik 1' de açıklanmaktadır.

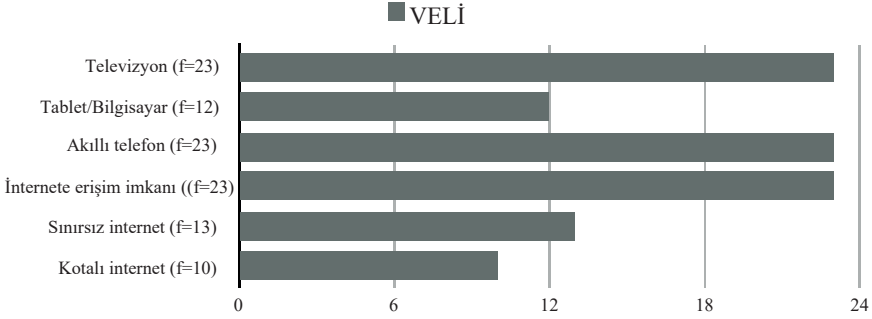
Grafik 1. Öğrencilerin ev ortamının uzaktan eğitime uygunluğu

Buna göre; öğrencilerin %78'i, velilerin ise %61' i ev ortamının uzaktan eğitime uygun olduğunu ifade etmekte iken, velilerin %22 si ise kısmen uygun olduğunu ifade etmektedir. Bu doğrultuda ev ortamının uygun olmadığına ilişkin görüş bildiren öğrenci ve velilerin aynı oranda olduğu görülmektedir. Katılımcı öğrencilere ait doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir.

Ö18: "Salonda ders çalışıyorum, abimle odamız ortak."

Ö13: "Kardeşimle odamız ortak kullanıyoruz."

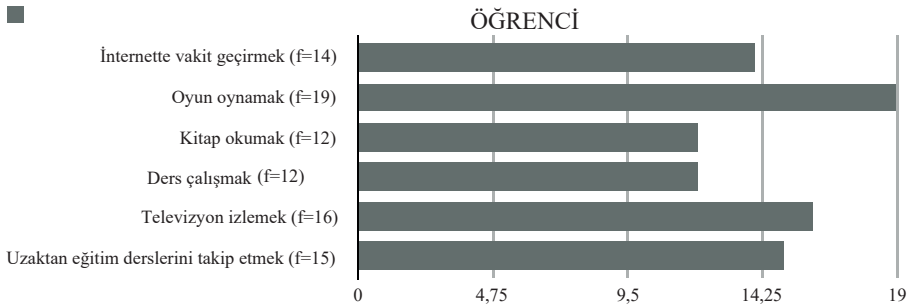
A.2) Uzaktan eğitim materyallerine erişim: Uzaktan eğitim materyallerine erişim ile ilgili sorulara velilerin verdikleri yanıtlar Grafik 2' de açıklanmaktadır.

Grafik 2. Uzaktan eğitim materyallerine erişim konusunda veli görüşleri

Grafik 2' ye göre, araştırmaya katılan velilerin tamamı televizyon ve akıllı telefona 12 veli ise, tablet ya da bilgisayara sahip olduğunu ifade etmektedir. Velilerin tamamı internet erişimine sahip olduklarını ancak 10 veli sınırlı/kotalı internet kullanımına sahip olduklarını belirtmektedir.

A.3) Öğrencinin gün içinde gerçekleştirdiği aktiviteler: Öğrencilerin gün içinde gerçekleştirdiği aktivitelerle yönelik sorulara öğrencilerin verdikleri yanıtlar Grafik 3'te açıklanmaktadır.

Grafik 3. Öğrencilerin gün içerisinde gerçekleştirdikleri faaliyetler konusunda öğrenci görüşleri

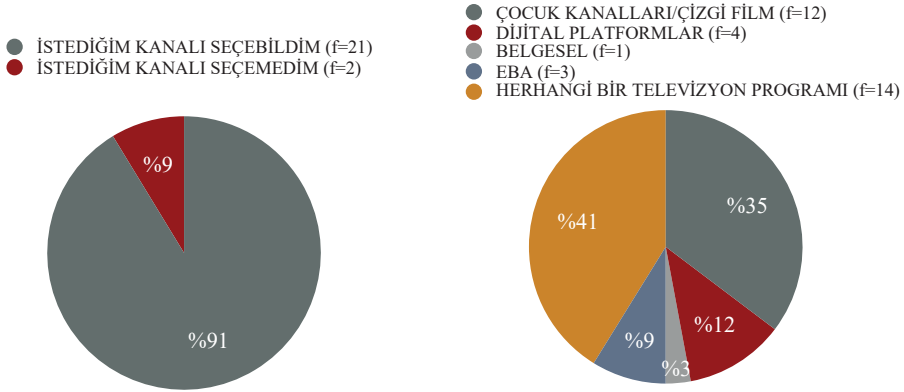
Grafik 3'e göre araştırmaya katılan öğrenciler, gün içerisinde oyun oynamak (f=19), televizyon izlemek (f=16), internette vakit geçirmek (f=14), ders çalışmak (f=12), kitap okumak (f=4) gibi aktivitelerde bulduklarını belirtmişlerdir. Gün içerisinde gerçekleştirilen aktiviteler ile ilgili öğrencilere "Televizyonda istediğin kanalı seçebildin mi?", "Hangi programları izlemeyi tercih ettin/edersin?" gibi ek sorular yöneltilmiştir. Bu sorulara öğrencilerin verdikleri yanıtlar ise Grafik 4' te açıklanmaktadır. Öğrencilere ait doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir.

V16. "Telefon ve bilgisayarda oyun oynayarak, evcilik, ders, akşamları aile ile oyun."

V11. "Telefon ve televizyon izliyor."

V4. "Televizyon izliyor, bilgisayarlarda film izledi."

Ö1. "Televizyon izliyorum, telefonda oyun oynuyorum. Ödevlerimi yapıyorum."

Grafik 4. Öğrencilerin televizyon kanalı seçebilmesi ve izlemeyi tercih ettikleri programlar

Grafik 4'te öğrencilerin %91'inin tercih ettikleri televizyon kanalını izleyebildiği, bu tercihlerin sırasıyla televizyon programı (f=14), çocuk kanalları (f=12), dijital programlar (f=4), EBA (f=3) ve belgesel kanalları (f=1) olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, öğrencilerin televizyon kanalını tercih etme konusunda özgür oldukları ve bu tercihlerin herhangi bir televizyon kanalı ve çocuk kanalları yönünde olduğu söylenebilir. Öğrencilerin eğitimi için içerikler yayımlayan EBA TV'yi daha az tercih etmesinin önemli bir bulgu olduğu düşünülmektedir. Katılımcı öğrencilere ait doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

Ö10. “İstediğim televizyon kanalını açabiliyorum.”

Ö6. “Kumandayı herkes kullanabiliyor. Ben de istediğim televizyon kanalını izleyebiliyorum.”

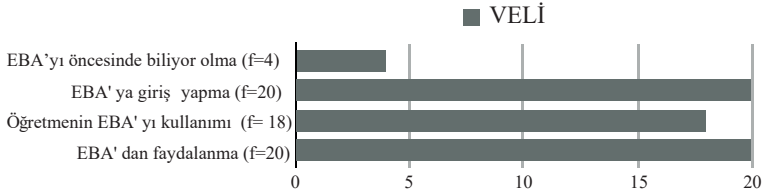
Ö4. “Kumanda bende olur. Evet, istediğim kanalları izledim.”

Ö11. “Zaman zaman herkesin istediği olur. Daha çok animasyon ve sinema filmi izledim.”

B) Uzaktan eğitim sürecinde yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri temasına ilişkin bulgular:

Bu bölümde uzaktan eğitim sürecinde yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri temasına yönelik öğrencilerin EBA kullanımı, EBA TV’den faydalanma ve dersleri izleme sıklığı, canlı dersler, ödevler ile ilgili veli ve öğrencilerin görüşleri açıklanmaktadır:

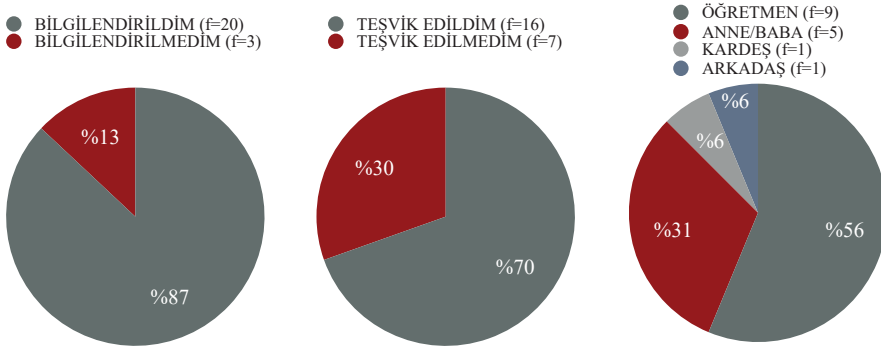
B.1) EBA kullanımı: Öğrencilerin EBA’yı uzaktan eğitim süreci öncesinde biliyor olma, EBA’ya giriş yapma, öğretmenin EBA’yı kullanma, EBA’dan faydalanma, durumu ilgili yöneltilen sorulara velilerin verdikleri yanıtlar Grafik 5’te açıklanmaktadır.

Grafik 5. EBA kullanımı konusunda veli görüşleri

Grafik 5’e göre velilerin yalnızca 4’ü çocuklarının EBA’yı uzaktan eğitim süreci öncesinde biliyor olduğunu belirtmektedir. 20 veli çocuklarının EBA’ya giriş yaptığını ve EBA’dan faydalandığını, 18 veli ise, çocuğunun öğretmenin EBA’yı kullandığını (f=18) ifade etmektedir. EBA’ya hiç giriş yapmayan öğrenciler (f=3) incelendiğinde bu öğrencilerin özel okulda öğrenim gördükleri görülmektedir. Buna karşın EBA’dan faydalan(a)mayan üç öğrenciden yalnızca biri özel okul öğrencisidir.

EBA kullanımı ile ilgili öğrencilere “EBA hakkında bilgilendirildin mi? EBA’yı kullanma konusunda seni biri teşvik etti mi? Kim teşvik etti?” gibi ek sorular yöneltilmiştir. Bu sorulara öğrencilerin verdikleri yanıtlar ise Grafik 6’da açıklanmaktadır.

Grafik 6. Öğrencilerin EBA kullanımı konusunda bilgilendirilmesi ve teşvik edilmesi konusunda öğrenci görüşleri

Grafik 6'ya göre öğrencilerin %87'si EBA kullanımı konusunda bilgilendirildiğini (f=20) ve %70'i teşvik edildiğini (f=16) ifade etmektedir. Öğrencileri EBA kullanımı konusunda öğrencileri teşvik eden kişiler ise sırasıyla öğrencilerin öğretmenleri (f=9), anne/babaları (f=5), kardeşleri (f=1) ve arkadaşları (f=1)'dir. Katılımcı öğrencilere ve veliler ait ait doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir.

V9. "EBA'yı çok geç farkettilik öğretmeni de EBA'yı kullanmıyordu. Sadece kendi bireysel olarak EBA 'da çalıştı."

Ö5. "Okulistik şifresi verildi. EBA şifresi verilmedi."

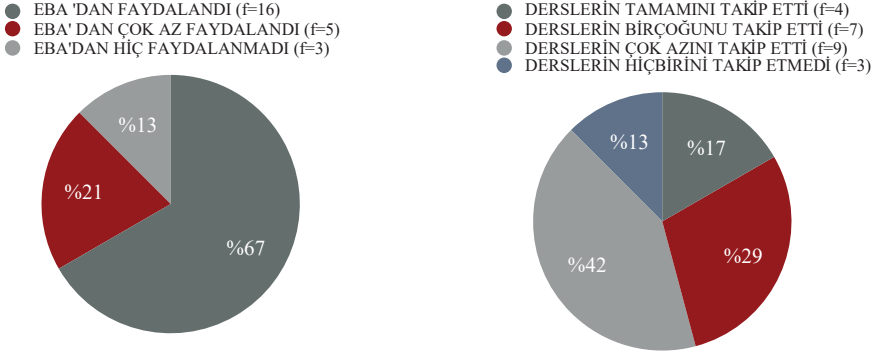
Ö6. "EBA'yı daha önce duymadım, Öğretmenim bilgi verdi. Bir şeyler indir-memi oradan faydalanmamı söyledi."

Ö15. "EBA'yı daha önce öğretmenim anlatmıştı. Biliyordum."

Ö16. "EBA'yı hep ablamdan duyuyordum. Ama ilk defa ben kullandım. Ablam beni teşvik etti."

Ö17. "EBA'yı pandemiden önce duydum, hiç bakmadım. Bu olaydan sonra da bir sefer baktım."

B.2) EBA'dan faydalanma ve EBA TV'yi izleme sıklığı: Öğrencilerin EBA'dan faydalanma ve EBA TV'yi izleme sıklığı ile ilgili sorulara velilerin verdikleri cevaplar Grafik 7'de açıklanmaktadır.

Grafik 7. EBA'dan faydalanma ve EBA TV izleme sıklığı konusunda veli görüşleri

Grafik 7'de açıklandığı üzere, veliler öğrencilerin %67'si EBA'dan faydalandığını (f=16), %13'ü hiç faydalanmadığını (f=3), %21' i ise çok az faydalandığını (f=5) ifade etmektedir. Öğrencilerin %17' sinin EBA TV' de yer alan derslerin tamamını, %29' unun birçoğunu, %42' sinin çok azını izlediği; %13' ü nün ise EBA TV' de yer alan derslerin hiçbirini izlemediği görülmektedir. EBA' dan faydalanma ve EBA TV'yi izleme sıklığı ile ilgili öğrencilere "Eğitimin ile EBA TV dışında nelerden faydalandın?" sorusu yöneltilmiştir. Bu sorulara öğrencilerin verdikleri yanıtlar ise Grafik 7' de açıklanmaktadır. Katılımcı öğrencilere ve velilere ait doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir.

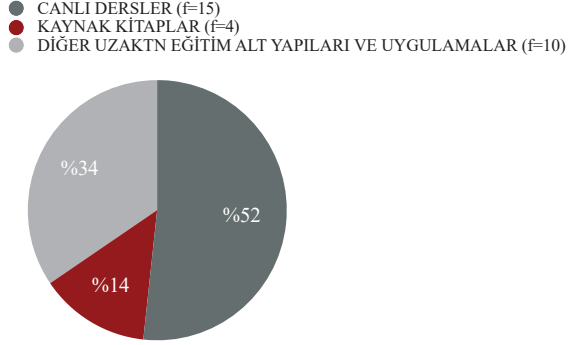
V13. "İnternette EBA' yı tam olarak kullanamadık."

V9. "EBA TV ve EBA aracılığıyla biz yolumuza devam ettik."

Ö3. "Kardeşlerimle sırayla baktık."

Ö1. "EBA'ya giremedik, internet paketimiz bitti, kardeşime ders yapmadılar."

Ö17. "EBA'yı takip etmedim. Özel okulda olduğum için okulun televizyon kanalından ve öğretmen canlı yayınından eğitim aldım."

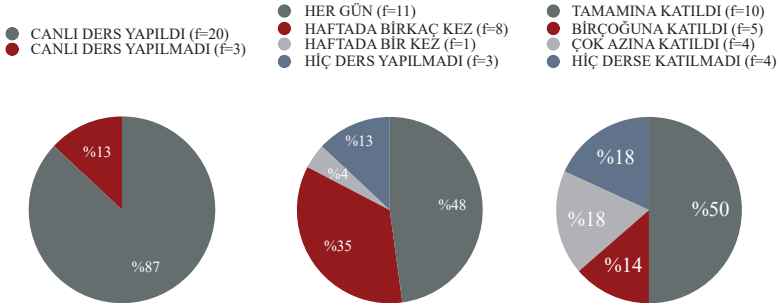
Grafik 8. Öğrencilerin eğitimi ile ilgili faydalandığı diğer kaynaklar

Grafik 8’de görüldüğü gibi, öğrencilerin %52’si EBA TV dışında canlı derslerden (f=15), %34’ü diğer uzaktan eğitim altyapıları ve uygulamalardan (f=10) ve %14’ü ise kaynak kitaplardan (f=4) faydalandığını ifade etmektedirler. Katılımcı öğrencilere ait doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir.

Ö6. “Morpa kampus, eğitim takvimi, kitap.”

Ö11. “Okulistik ücretsiz paylaşım yaptığı için kullandım.”

B.3) Canlı dersler: Öğretmenin canlı ders yapma durumu, canlı derslerin yapılma sıklığı ve öğrencilerin canlı derse katılım sıklığı ile ilgili sorulara velilerin verdikleri cevaplar Grafik 9’da açıklanmaktadır.

Grafik 9. Canlı dersler konusunda veli görüşleri

Grafik 9'a göre öğretmenlerin %87'sinin canlı ders gerçekleştirdiği görülmektedir (f=20). Veliler öğretmenlerin %48'inin her gün (f=11), %35'inin haftada birkaç kez (f=8), %4'ü nün ise haftada bir kez olmak üzere canlı ders gerçekleştirdiğini ifade etmektedir. Öğrencilerin ise yalnızca %50'sinin canlı derslerin tamamına katıldığı görülmektedir. Katılımcı öğrenciler ve velilere ait doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir.

V8. "Evet, EBA'da canlı ders yaptık. Telefonla haftada üç ya da dört kez görüştük. Canlı derse girmede sıkıntılarımız oldu. Bazen öğretmenimiz bize yardımcı oldu."

V17. "Canlı ders haftada beş gün 40 dakika ders yaptık."

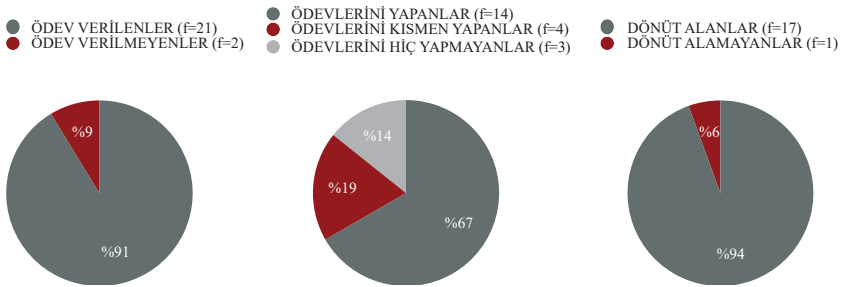
V18. "Teams aracılığı ile canlı eğitim yaptık."

V13. "Canlı derslere katılmaya çalıştık. Bazen girdik bazen giremedik bazen de bağlanamadık."

V9. "Biz Zoom aracılığıyla canlı ders yapmadık. WhatsApp'tan ödevlendirildik, bu da çok düzenli olmadı. Canlı ders yapılmasını öğrencimin öğretmeni ve rehber öğretmeni tarafından motive edilmesini istedim. MEB bunları önerdi fakat zorunlu bir uygulama olmadı"

Ö9. "Ben kendi okulumun canlı derslerine katıldım."

B.4.) Ödevler: Öğrencilere öğretmen tarafından ödev verilmesi, ödevlerin yapılması, ödevlere dönüt verilmesi ile ilgili öğrencilerin görüşleri Grafik 10'da açıklanmaktadır.

Grafik 10. Ödevler konusunda öğrenci görüşleri

Grafik 10'a göre öğrencilerin %91'ine ödev verildiği (f=21), ödev verilen öğrencilerin %67'sinin ödevlerini tamamını (f=14), %19'unun ise kısmen yaptığı (f=4) görülmektedir. Ödevlerini yapan öğrencilerin %94'ü öğretmenlerinin yaptıkları ödevlere dönüt verdiğini (f=17) ifade etmektedir. Katılımcı öğrencilere ve velilere ait doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir.

V4. "Hayır, ödevleri yapmadık. Moralimiz bozuldu."

V15. "Kontrol ettim."

V21. "Evet ödevlerini yaptık."

V9. "Bu süreçte çalışmadığım için ödevleri yaptık. Çok fazla etkinlik yapamadık."

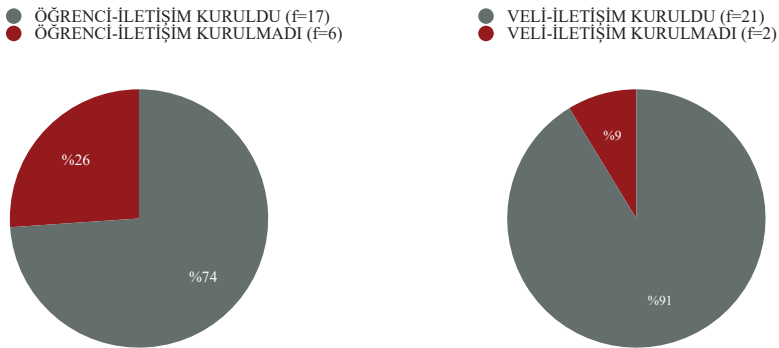
Ö4. "Hayır, yapamadım. Ablam ve annem bana ödevlerimde yardım edebilirler. Öğretmenim düzenli ödev attı ama ben yapamadım, öğretmenim aradı."

Ö11. "Ailemle ödevlerimizi yaptık. Öğretmenimiz ancak iki haftada bir kez ödev verdi ve dönüt vermedi."

C) Uzaktan eğitim süresince destek ve iletişim

Bu bölümde uzaktan eğitim süresince destek ve iletişim temasına yönelik öğretmen-öğrenci iletişimi ve öğrenci desteği ve istek alanları ile ilgili öğrenci ve velilerin görüşleri açıklanmaktadır:

C.1) Öğretmen-öğrenci iletişimi: Öğretmenlerin öğrenciler ile iletişim kurma durumu ile ilgili öğrenci ve veli görüşleri Grafik 11' de açıklanmaktadır.

Grafik 11. Öğretmen-öğrenci iletişimi konusunda öğrenci ve veli görüşleri

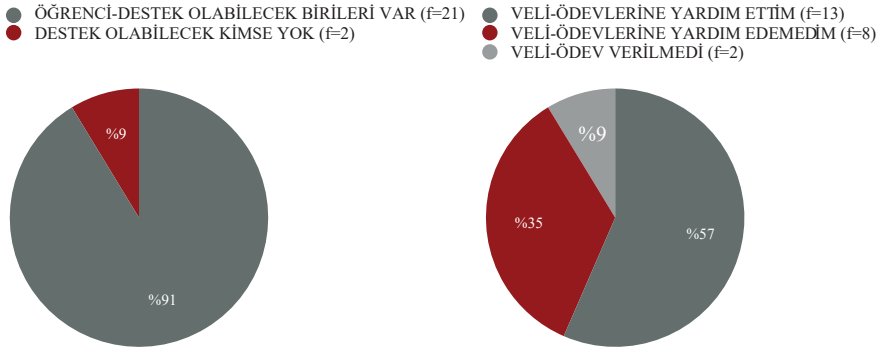
Grafik 11'e göre, öğrencilerin %74'ü öğretmenlerinin onlarla iletişim kurduğunu (f=17) ifade ederken, bu öğrencilerin velilerinin %91'i öğretmenlerin çocuklarıyla iletişim kurduğunu ifade etmektedir. Aradaki fark öğretmenlerin velilerle iletişim kurmasına rağmen, velilerin çocuklarına bu iletişimi açık bir şekilde ifade edememiş olmasından kaynaklanıyor olabilir. Katılımcı öğrencilere ve velilere ait doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir.

V12. "Evet ilgilendi. Telefonla WhatsApp'tan haftada üç gün dört gün."

V17. "İletişim içindelerdi. Haftada iki ya da üç kez hem ders hem motivasyon amaçlı görüştüler."

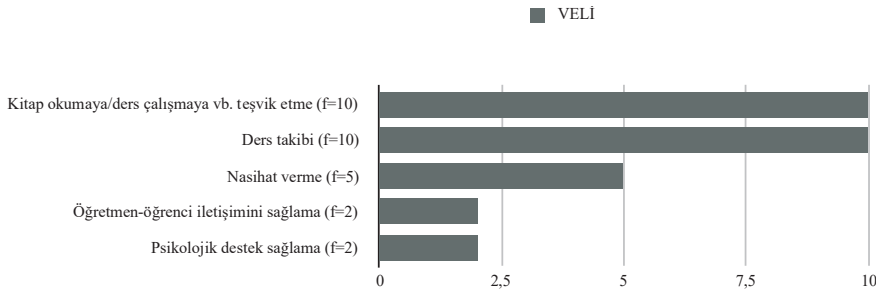
Ö10. "Evet bazen yardımcı olundu."

C.2) Öğrencilere ödevlerde destek olma ve diğer destek alanları: Uzaktan eğitim süresince öğrencilerin ihtiyaç duydukları desteği sağlamayı açıklayan öğrencilere ödevlerde destek olma ile ilgili öğrenci ve veli görüşleri Grafik 12' de açıklanmaktadır.

Grafik 12. Öğrenci desteği ile ilgili öğrenci ve veli görüşleri

Grafik 12'ye göre, öğrencilerin %91'i ailesinde ödevlerini yapma ve derslerinde yardımcı olma konularında destek olabilecek birileri olduğunu (f=17) ifade ederken, bu öğrencilerin velilerinin sadece %51'i öğrencilere destek olduğunu, %35'i ise destek ol(a)madığını ifade etmektedir. Öğrencilere sağlanan destek ile ilgili velilere "Uzaktan eğitim süresince çocuğunuzun eğitimine nasıl destek oldunuz?" şeklinde ek soru yöneltilmiştir. Bu soruya velilerin verdikleri yanıtlar ise Grafik 13' te açıklanmaktadır.

Grafik 13. Uzaktan eğitim süresince veli tarafından sağlanan destek ve destek alanları ile ilgili veli görüşleri

Grafik 13'te görüldüğü üzere veliler uzaktan eğitim süresince kitap okumaya/ders çalışmaya teşvik etme (f=10), ders takibi yapma (f=10), nasihat verme (f=5), öğretmen-öğrenci iletişimini sağlama (f=2), psikolojik destek sağlama (f=2) konularında öğrencilere destek olduklarını ifade etmektedir. Katılımcı velilere ait doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir.

V3. "Öğretmenin her dediğini yaptım. Ancak öyle destekledim."

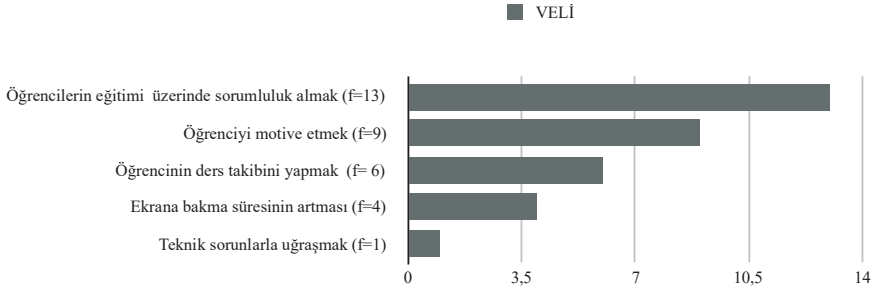
V18. "Yeterli düzeyde desteklediğimi sanmıyorum. Ödevleri konusunda yardımcı oldum sadece."

V20. "Evet, derslerini izlemesini söyledim."

D) Uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi

Bu bölümde velilerin uzaktan eğitimin zor ve güzel taraflarına, öğrenci ve velilerin uzaktan eğitim veya yüz yüze eğitim tercihinine yönelik görüşleri açıklanmaktadır:

D.1) Uzaktan eğitimin zor tarafları: Uzaktan eğitim süresince deneyimlerinden yola çıkarak velilerin uzaktan eğitimin zor taraflarını açıklamaları istemiştir. Bu konu hakkındaki veli görüşleri Grafik 14' te açıklanmaktadır.

Grafik 14. Uzaktan eğitimin zor taraflarına yönelik veli görüşleri

Grafik 14' te görüldüğü üzere veliler uzaktan eğitimin zor taraflarını öğrencilerin eğitimi ile ilgili sorumluluk almak (f=10), öğrenciyi motive etmek (f=9), öğrencinin ders takibini yapmak (f=6), ekrana bakma süresinin artması (f=4) ve teknik sorunlarla uğraşmak (f=1) olarak açıklamaktadır. Katılımcı velilere ait doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir.

V6. "Çocuğun derse odaklanmasına yardımcı olmak zor oldu."

V7. "Çocuğun sürekli evde olup, sıkılması zordu."

V9. "Öğrenciyi motive etmek çok zor. Düzenli ve disiplinli bir çalışmayı da bu süreçte Bakanlığımız çok iyi çalışmasına rağmen, öğretmen ve öğrenci açısından bağlayıcılığı olmayan ölçme ve değerlendirmeye, performansa dökülmeyen çalışmalardan gönüllülük esasına göre verim alınamadığı kanısındayım"

V11. "Çok yorucu oldu, çok telefon izledi."

V12. "Ablasıyla sürekli kavga etti."

V13. "İngilizce dersleri İngilizce veriliyor. Televizyonda veya kitap da İngilizce bilmeden ne biz ne de çocuklar konuyu anlayamazlar. Hazırlayanlar bunları göz önüne alıp Türkçesiyle anlatmasını hazırlasınlar bu konu hakkında lütfen ilgilenin."

V16. "Çocuğum dışa dönük bir karakteri var ve çok sıkıldı, bu durum hepimizi zorladı."

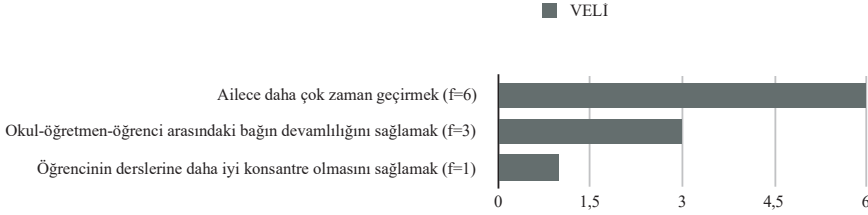
V17. "Çocuklar üzerinde disiplin kurmak oldukça zordu."

V18. "Uzaktan eğitimin faydalı bir tarafının olduğunu düşünmüyorum."

V19. "Odaklanma sorunu ve yeteri kadar eğitim alamadı."

V20. "Çocuğum çok sıkıldı, okulunu ve arkadaşlarını özledi."

D.2) Uzaktan eğitimin güzel tarafları: Uzaktan eğitim süresince deneyimlerinden yola çıkarak velilerin uzaktan eğitimin güzel taraflarını açıklamaları istenmiştir. Bu konu hakkındaki veli görüşleri Grafik 15’ te açıklanmaktadır.

Grafik 15. Uzaktan eğitimin güzel taraflarına yönelik veli görüşleri

Grafik 15’ te görüldüğü üzere veliler uzaktan eğitimin güzel taraflarını ailece daha çok zaman geçirmek (f=6), okul-öğretmen-öğrenci arasındaki bağın devamlılığını sağlamak (f=9), öğrencinin derslerine daha iyi konsantre olmasını sağlamak (f=1) olarak açıklamaktadır. Grafik 14 ve Grafik 15 birlikte incelendiğinde katılımcıların uzaktan eğitimin güzel taraflarını tanımlamakta zorlanmışlar, 23 katılımcıdan yalnızca 16 kod üretilmiştir. Uzaktan eğitimin zor taraflarına yönelik daha çok kod üretildiği görülmektedir. Katılımcı velilere ait doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir.

V9. “Birlikte daha çok vakit geçirmek ilişkimizi güçlendiriyor.”

V16. “Çocuklarımla güzel vakit geçirmek güzel.”

V17. “Çocuklarla birlikte olmak güzel.”

V18. “Çocukların okuldan soğumamalarını sağladı.”

D.3) Uzaktan eğitim veya yüz yüze eğitim tercihi: Uzaktan eğitim süresince deneyimlerinden yola çıkarak velilerin ve öğrencilerin uzaktan eğitimi mi yoksa yüz yüze eğitimi mi tercih ettikleri sorulmuş, hem öğrenciler hem de velilerin tamamından yüz yüze eğitimi tercih ettikleri cevabı alınmıştır. Bu konu hakkındaki bazı görüşler şu şekildedir: Katılımcı öğrencilere ve velilere ait doğrudan alıntılar aşağıdaki gibidir.

V13. “Yüz yüze eğitimin daha etkili olacağını düşünüyorum.”

V18. “Yüz yüze eğitim tabii ki yüz yüze eğitim olmadığı için veli ya da çocuk için pek bir şey yapılabileceğini zannetmiyorum.”

Ö5. “Okuldaki eğitimi tercih ederim. Akademik olarak ilerledim, arkadaşlarımla mutlu oluyordum. Uzaktan eğitimde tüm yük ailede.”

Ö7. “Yüz yüze eğitimi tercih ederim. Çünkü okulda teneffüse çıkabiliyoruz. Yüz yüze konuşabiliyoruz.”

Ö11. “Yüz yüze eğitim çünkü düzenli ve disiplinli bir öğrenme, arkadaşlarımla sosyalleşme, spor, sinema faaliyetlerine katılım.”

Ö16. “Yüz yüze eğitim çünkü öğretmenimle daha hızlı ve daha iyi anlayabiliyordum. Üstelik yanımda arkadaşlarım vardı.”

Ö17. “Yüz yüze eğitim öğretmenimden, sınıfmızdan, arkadaşlarımdan uzak da ders yapmak hoşuma gitmedi.”

Tartışma ve Sonuç

Uzaktan eğitim sürecinde veli ve öğrenci görüşlerini inceleyen bu araştırmada bulgulardan dört ana tema oluşmuştur. Temalar; akademik öğrenme ortamının uzaktan eğitime uygunluğu, uzaktan eğitim sürecinde yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri, uzaktan eğitim sürecince destek ve iletişim, uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesidir. *Akademik öğrenme ortamının uzaktan eğitime uygunluğu*; veliler ve öğrenciler ev ortamlarının akademik çalışmaya uygun olduğunu belirtmiştir. Velilerin tamamı akıllı telefona, televizyona ve internete erişimine sahip olduklarını belirtmiştir. Ancak velilerin yarısına yakını internet erişiminin sınırlı kota üzerinde olduklarını belirtmişlerdir. Yine velilerin yarısının evinde bilgisayar ya da tablet bulunduğu belirlenmiştir. Bu bulgular 2019 yılı TÜİK verileriyle de örtüşmektedir. TÜİK 20 hane halkı araştırmasına göre, internet erişimi %88.3, bilgisayar (masaüstü ve dizüstü toplam) bulunma %55.5 akıllı cep telefonu bulunma %98.7 internet kullanımı %75.3' dür. Uzaktan eğitimin temel bileşenlerinde birisi internet diğeri ise bilgisayardır. Bu verilere göre uzaktan eğitimin tam anlamıyla sağlanması zor görünmektedir. Çünkü öğrencilerin bir bölümünün internet ulaşımı sınırlı, bir bölümünün ise bilgisayarı yoktur. Velilerin yarısına yakını sınırlı kota kullanması ve öğrencilerinin yarısında bilgisayar olmaması uzaktan eğitime erişimi olumsuz etkileyebilir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin zamanlarını genelde ekran önünde geçirdikleri (Televizyon izlemek, internette vakit geçirmek) sonuçları bulunmuştur. Buna rağmen öğrencilerin yarıya yakını uzaktan eğitim derslerini EBA TV'den takip etmediklerini belirtmişlerdir. Günün büyük bir bölümünde oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Bu oyunların yarısı bilgisayar destekli oyunlardır. Bu süreçte en az yapılan aktivitenin maalesef kitap okumak olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin tamamına yakını televizyonda istediği kanalı izlediğini belirtmiştir. Bu sonuç velilerin bu süreçte çocukları kendi hallerine bıraktıkları, program seçimi yapmadıkları ve çocukların yaşlarına uygun olmayan programları izlemiş olabilecekleri anlamına gelebilir. Bu durum öğrencilerin psikolojik gelişimleri için yararlı değildir. *Uzaktan eğitim sürecinde yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri temasına ilişkin bulgular*; velilerin tamamına yakını EBA'yı uzaktan eğitim sürecinde ilk kez tanıdıklarını belirtmiştir. Oysaki EBA 2012 yılında kurulmuştur. Bu durum öğretmenlerin ve velilerin EBA'yı bu süreçten önce kullanmadıklarının göstergesi olabilir. Bu bulgular EBA

kullanımının ilkökul öğrencileri arasında istenilen düzeyde olmadığına göstergesi olabilir. EBA'ya hiç giriş yapmayan öğrenci sayısı çok azdır ve bu öğrencilerden bir tanesi de özel okul öğrencisidir. Öğrencilerin tamamına yakını EBA hakkında bilgilendirildiklerini, yarısından fazlası teşvik edildiklerini özellikle de öğretmenlerinin teşvik ettiğini belirtmiştir. Tüm bunlara rağmen öğrencilerin EBA'dan faydalanmasının yeterli olmadığına sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin yarısı EBA ve EBA TV dışında canlı derslerle ve diğer eğitim alt yapıları ile uzaktan eğitime katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu da öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde EBA dışında farklı çevrimiçi alt yapılarını da kullanarak öğrencilerine ulaşmaya çalıştıklarını göstergesi olabilir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin çok az bir kısmı kaynak kitap kullanmışlardır. Bu bulgular UNICEF'in 127 ülkede yapılan araştırma bulgusuyla da örtüşmektedir. Araştırmada 127 ülkenin %68'inin uzaktan eğitimde dijital ve dijital olmayan yaklaşım kombinasyonlarını (TV, radyo ve eve götürme paketlerini) kullandıkları bulunmuştur (Dreeseni, Akseeri, Brossardi, Dewanii, Giraldoii, Kameii, Mizunoyaiii, Ortizi, J-S. 2020). Veli görüşlerine göre, öğretmenlerin neredeyse tamamına yakını bu süreçte canlı dersleri gerçekleştirmiştir. Öğretmenlerin yarıya yakını her gün canlı ders yapmıştır. Öğretmenlerin yarıya yakını ise haftada birkaç kez canlı ders yapmıştır. Fakat, öğrencilerin yarısı canlı derslere katılmamıştır. Canlı derslere katılmayan öğrencilerin bilgisayar ve internet kotalarının sınırlı olduğu düşünülebilir. Çünkü öğrencilerin yarısının evlerinde bilgisayarları yoktur ve internetleri sınırlıdır. Bu bulgular uzaktan eğitimin gerçekleştirilmesi için tablet ve bilgisayara ihtiyaç duyulduğuna da göstergesidir. Bu sonuç OECD tarafından yapılan araştırma bulgularıyla da uyumludur. Amerika'da sosyo-ekonomik olarak avantajlı okullarda okuyan öğrencilerin hemen hemen hepsinin evlerinde çalışmak için bir bilgisayarı vardır. Ancak, sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı okullarda okuyan öğrencilerden yalnızca dördte üçünün bilgisayarları olduğu belirtilmiştir (OECD, 2020). Örneğin, Endonezya'da sadece öğrencilerin yüzde 34'ünde bilgisayar olduğu belirtilmiştir. Öğrenci görüşlerine göre ise, uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin tamamına yakını öğrencilerine ödev vermişlerdir. Fakat, öğrencilerin yarısı ödevlerini yapmışlardır. ERG araştırmacısı Salman (2020) tarafından uzaktan eğitimde ilk iki haftanın değerlendirilmesinde öğretmenler, ödevlerinden dönüt alamadıklarını belirtmişlerdir. Yine ödevlerini yapan öğrencilerin belirttiklerine göre öğretmenlerin tamamına yakını ödevlerle ilgili geri bildirim vermişlerdir. Bu sonuca göre ilkökul öğretmenleri, öğrencilerinin akademik olarak geride kalmaması için sanki eğitim yüz yüzeymiş gibi çaba ve emek harcamışlardır. Fakat, ilkökul öğrencilerinin yaşlarının küçük olması ve özdenetim becerilerinin yeteri kadar gelişmemesi olması nedeniyle ödevlerin tam anlamıyla amacına hizmet ettiği düşünülemez. Çünkü, ödevleri sadece öğrencilerin yarısı yapabilmektedir. Öğrenci görüşlerine göre, öğretmenlerin yarısından fazlası öğrencileriyle iletişim kurmuşlardır. Veliler ise neredeyse öğretmenlerin tamamının iletişim kurduklarını belirtmişlerdir. Bu veri, uzaktan eğitimde öğretmenlerin velileri ve öğrencileriyle tam anlamıyla iletişim kurduklarını gösterebilir. Velilerle daha çok iletişim kurulmasının sebebi, velileri bu sü-

reçte yönlendirmek ve öğrencilerle ilgili geri bildirim vermek olabilir. Öğrencilerin neredeyse tamamına yakını ailesinde ödev yapmaya yardımcı olan birinin olduğunu belirtmişlerdir. Veli görüşlerine göre, ancak velilerin yarısının çocuğuna ödevinde yardımcı olduğu belirtilmiştir. Veliler, uzaktan eğitim süresince çocuklarına daha çok kitap okumaya ve ders çalışmaya teşvik ettiklerini belirtmişlerdir. Velilerin çocuklarına kitap okutmakta çok da başarılı oldukları söylenemez. Çünkü, kitap okumanın uzaktan eğitim süresince en az yapılan aktivite olduğu sonucuna ulaşılmıştır. *Uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi*; veli görüşlerine göre, uzaktan eğitimin veliler için en zor tarafı “öğrencilerin eğitimlerinden” sorumlu olmaları, daha sonra ise “öğrenciyi motive etmekte” ve “öğrencinin ders takibini yapmakta” zorlanmalarıdır. Veliler, uzaktan eğitimin en güzel tarafının ise “sadece ailece daha çok zaman geçirmek” olduğunu belirtmişlerdir. Veliler, uzaktan eğitimin zor olduğunu düşünmektedirler. Hem veliler hem de öğrenciler yüz yüze eğitimi uzaktan eğitime tercih etmektedirler. Bu bulgu Bahçeşehir Üniversitesi'nin uzaktan eğitimle ilgili yaptığı araştırma bulgularıyla da örtüşmektedir. Araştırmada ilkökul öğrencilerinin yüz yüze eğitimi tercih ettikleri bulunmuştur (BAU, 2020). Aynı zamanda uzaktan eğitimi sorgulayan Hassenburg'un (2009) “Öğrencilerin sınıftan uzaklaştırıldığı, yüz yüze iletişimin ve akranların olmadığı bir eğitimin gerçek eğitim midir?” sorusunu yönelten araştırmasıyla da örtüşmektedir. Yılmaz (2020) uzaktan eğitim olarak yürütülen çalışmaların yüz yüze eğitimin yerini tutmayacağını, uzaktan eğitim olarak belirtilen çalışmaların tamamının uzaktan öğretim ya da uzaktan öğrenme olduğunu belirterek yüz yüze eğitimin daha etkili bir eğitim olacağını belirtmiştir. Yine Türk Eğitim Derneği çatısı altında çeşitli araştırma raporları sunan TEDMEM'in, uzaktan eğitimle ilgili hazırladığı raporda; ilkökul öğrencilerinin uzaktan eğitimden ve okulların kapalı kalmasından en çok etkilenecek grupların başında olduğu belirtilmiştir. Uzaktan öğrenmenin, çevrimiçi öğrenmede etkili kullanılabileceğini, fakat eğitimin tüm kademelerinde beceri kazandırmada, öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimini desteklemede yüz yüze öğrenmenin daha etkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, uzaktan öğrenmede öğrencilerin akranları ile iletişiminin sınırlı düzeyde olması da her yönden gelişimlerini olumsuz yönde etkileyecektir. Bu nedenlerle uzaktan öğrenme yüz yüze eğitimin yerini alamaz (TEDMEM, 2020). Yukarıda verilen araştırmalarda ve yapılan bu araştırma bulgularına göre yüz yüze eğitim, uzaktan eğitime göre her zaman tercih edilen bir eğitim olacaktır. Bu bağlamda, uzaktan eğitimin gelecekte kalıcı olabilecek kazanımlarının nasıl geliştirilebileceği, bu kazanımların eğitimin her kademesine nasıl uygulanacağı konusunda araştırmalar yapılması ve uzaktan eğitimin geliştirilebilmesi için sivil toplum kuruluşları ve sanayi kuruluşlarını eğitimin içerisine alabilecek yapının geliştirilmesine yönelik adımlar atılması önemli görülmektedir.

Öneriler

Araştırma sonuçları, eğitimde fırsat eşitliği ve sosyal devlet olma ilkelerine göre, Millî Eğitim Bakanlığının uzaktan eğitime erişim sorunu yaşayan öğrencilerin eğitime

erişim sorunlarını gidermesi ve uzaktan eğitimin daha nitelikli olması için çalışmalar yapması gerektiğini göstermektedir.

- Sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı ailelerin çocukları için bilgisayar ve internet erişimi için çalışmalar yapılmalıdır.
- Uzaktan eğitimde her sınıf için özellikle de ilkokullar için canlı sınıf uygulamalarına önem verilmesi ve çocukların ihtiyaçlarına göre sayısı ve süresinin düzenlenmesi önerilmektedir.
- OECD (2020) tavsiyesini dikkate alarak sınıf bazında müfredat sadeleştirilmiştir.
- Çocukların ekran bağımlılığının önüne geçmek için velilerin bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Uzaktan eğitim sürecinde canlı ders, EBA, öğrenci takibi, öğretmen ve yönetici inisiyatifine bırakılmadan bütün kademelerde zorunlu olmalıdır.
- Ders ve ödev konularında öğrenciler daha sıkı takip edilmeli, öğrenci takip sistemleri işlevselleştirilmeli, veli-okul işbirliği ile ders ve ödev konularında velilerin sorumluluk alması sağlanmalıdır.
- Çocukların sosyal ve psikolojik yönlerden desteklenmesi için akranlarıyla, öğretmenleriyle iletişim yollarının artırılması sağlanmalıdır.
- Akademik olarak geriden gelen ve özel gereksinimi olan öğrenciler için çalışmaların sayısı artırılmalıdır.

Bu araştırma, ilkokul öğrenci ve velilerinin uzaktan eğitimle ilgili düşüncelerini ortaya koymuştur. Araştırmacılar, bu araştırmanın işaret ettiği uzaktan eğitimin önündeki engelleri ve boşlukları dikkate alarak; eğitimin diğer kademelerinde de uzaktan eğitimin nasıl daha iyi etkin ve etkili bir hale getirilebileceği konusunda sürekli gelişmeyi odak noktasına koyarak çalışmalar yapabilirler.

Kaynakça

- ALMANTHARİ, A., Maulina, S., & Bruce, S. (2020). Secondary school mathematics teachers' views on E-learning implementation barriers during the COVID-19 pandemic: the case of Indonesia. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16(7), em1860.
- ASCOUGH, Richard S. (2002). Designing for online distance education: Putting pedagogy before technology. *Teaching Theology and Religion* 5(1) ,17-29..
- AZEVEDO, J. P., Hasan, A., Goldemberg, D., Iqbal, S. A., & Geven, K. (2020). *Simulating the potential impacts of COVID-19 school closures on schooling and learning outcomes: A set of global estimates*. The World Bank.

- BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ (2020). BAU Uzaktan Eğitim Raporu, <https://bau.edu.tr/haber/15707-bauzaktan-egitim-raporu>. Erişim tarihi: 29.08.2020.
- ÇAKIN, M., & Akyavuz, E. K. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansımaları: öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186.
- CRESWELL, J. (1998). W.(1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*, 2.
- CRESWELL, J. (2012). W.(1994). Research design: Qualitative and quantitative approaches. Thousand Oaks, 88(2), 207.
- DANİEL, J. (2020). Education and the COVID-19 pandemic. *Prospects*, 49(1), 91-96.
- DEMİR ÖZTÜRK, E., Kuru, G., & Demir Yıldız, C. (2020). COVID-19 pandemi günlerinde anneler ne düşünür çocuklar ne ister? Anner ve çocuklarının pandemi algısı. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 204-220.
- DEMİRBAŞ, N. K., & Koçak, S. S. (2020). 2-6 Yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin bakış açısıyla covid-19 salgın sürecinin değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 328-349.
- DREESENİ, T. ; Akseeri, S. ; Brossardi, M.; Dewanii, P. ; Giraldoi, J-P.; Kameii, A.; Mizunoyaiii, S.; Ortizi, J-S. (2020). "Promising practices for equitable remote learning Emerging lessons from COVID-19 education responses in 127 countries", UNICEF (2020) <https://www.unicef-irc.org/publications/1090-promising-practices-for-equitable-remote-learning-emerging-lessons-from-covid.html>, Erişim tarihi: 6 Augustos 2020.
- HASSENBURG, A. (2009). Distance education versus the traditional classroom. *Berkeley Scientific Journal*, 13(1)..<https://escholarship.org/content/qt3859m52h/qt3859m52h.pdf>. Erişim tarihi 29.08.2020.
- MERRIAM, S. B. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education. Revised and Expanded from " Case Study Research in Education."*. Jossey-Bass Publishers, 350 Sansome St, San Francisco, CA 94104.
- MİLES, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- MAMUN, M. A., Chandrima, R. M., & Griffiths, M. D. (2020). Mother and son suicide pact due to COVID-19-related online learning issues in Bangladesh: An unusual case report. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-4.
- OECD (2020). "2020 Covid-19 Pandemisine Karşı Eğitimde Atılabilecek Adımlara Rehberlik Edecek Bir Çerçeve", https://globaled.gse.harvard.edu/files/geii/files/framework_guide_v4_tr.pdf. Erişim tarihi: 6 Augustos 2020.
- PATTON, M. Q. (2002). Two decades of developments in qualitative inquiry: A personal, experiential perspective. *Qualitative social work*, 1(3), 261-283. <https://doi.org/10.1177/1473325002001003636>.

İlkokul Öğrenci ve Velilerinin Perspektifinden Covid-19 Salgını Süresince Uzaktan Eğitim

- PINAR, M. A., & Dönel Akgül, G. (2020). The opinions of secondary school students about giving science courses with distance education during the Covid-19 pandemic. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 10(2), 461-486.
- REIMERS, F. M., & Schleicher, A. (2020). A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020. *OECD. Retrieved April, 14(2020)*, 2020-04.
- SABAN, A., & Ersoy, A. (2016). Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri, (1. Baskı) Ankara: Anı Yayınları.
- SABAN, A., Kocbeker, B. N. ve Saban, A. (2007). Prospective teachers' conceptions of teaching and learning revealed through metaphor analysis. *Learning and Instruction*, 17, 123-139.
- SALMAN, U. A. (2020). "Türkiye'de Koronavirüsün Eğitime Etkileri – III | Uzaktan eğitimin ilk iki haftası nasıl geçti?". ERG. <https://www.egitimreformugirisimi.org/turkiyede-koronavirusun-egitime-etkileri-iii-uzaktan-egitimin-ilk-iki-haftasi-nasil-gecti/>. Erişim tarihi: 29.08.2020.
- SARI, E. & Sarı, I.B. (2020). Kriz zamanlarında eğitim yönetimi: covid-19 örneği. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama* 3.(2):49-63.
- SMİTH, S. J., Burdette, P. J., Cheatham, G. A., & Harvey, S. P. (2016). Parental Role and Support for Online Learning of Students with Disabilities: A Paradigm Shift. *Journal of Special Education Leadership*, 29(2), 101-112.
- TEDMEM. (2020). COVID-19 sürecinde eğitim: Uzaktan öğrenme, sorunlar ve çözüm önerileri (TEDMEM Analiz Dizisi 7). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- TÜİK (2019). Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması. TÜİK. <http://www.tuik.gov.tr/> <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30574>. Erişim tarihi 29.08.2020.
- USTA, S. Y., & Gökcan, H. N. (2020). Çocukların ve annelerinin gözünden Covid-19. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 187-206.
- YILDIRIM, A. & Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- YILMAZ, E. Mutlu, H., & Doğanay, G. (2020). Veli Algısına Göre Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Sürecinin Niteliği, Palet yayınları, Konya.
- YILMAZ, M. (2020). Uzaktan Eğitimin İyileştirilmesi: Salgın Kaynaklı Eğitim Krizini Aşmak İçin Öneriler (Politika Notu: 2020/12). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.
- YILMAZ, K. & Şahin, T. (2016). Eğitim fakültelerindeki araştırma görevlilerinin mesleki deneyimlerinin incelenmesi: araştırma görevlisi olmanın anlamına ilişkin fenomenolojik bir çalışma. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 44(44), 143-168.
- WORLD BANK (2020). The World Bank Education Global Practice Guidance Note: Remote Learning & COVID-19 <http://documents1.worldbank.org/curated/en/531681585957264427/pdf/Guidance-Note-on-Remote-Learning-and-COVID-19.pdf>. Erişim tarihi. 23 Temmuz 2020.
- WU, M., Xu, W., Yao, Y., Zhang, L., Guo, L., Fan, J., & Chen, J. (2020). Mental health status of students' parents during COVID-19 pandemic and its influence factors. *General Psychiatry*, 33(4).